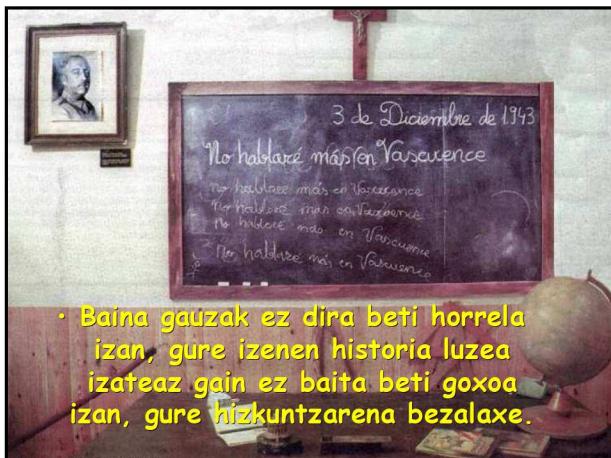

Euskaltzaindia, pertsona izenak eta deiturak

Gaurko izenak Euskal Herrian

- Ane, Irati, Naroa, June, Uxue, Leire, Nahia, Izaro, Paula, Lucía, Nerea, Maialen, María, Haizea, Eider, Maider, Nora, Ainhoa, Sara, Garazi, Iraia, Maddi, Oihane ... Amaia
- Iker, Jon, Unai, Ander, Mikel, Oier, Aimar, Eneko, Asier, Markel, Ibai, Aitor, Julen, Xabier, Unax, Beñat, Aritz, Gorka, Iñigo...

- Bainaz gauzak ez dira beti horrela izan, gure izenen historia luzea izateaz gain ez baita beti goxoa izan, gure hizkuntzarena bezalaxe.

Sortzaileak:

- Resurrección Mª Azkue
- Arturo Campión
- Koldo Elizalde
- Julio Urkijo

T. Agirre, J. Blaise, J. Agerre, P. Broussain, J.B. Eguzkitza, E. Intzagarai, P. Lhande eta R. Olabide

Euskaltzaindia

- 1919an sortu zuten lau diputazioek

Baina Okondoko Jose Paulo Uribarrik eskatu zuen lehengo aldiz 1832.
Geroago beste batzuk:
J.F. Aizkibel, A. Abadia,
J. Duvoisin, A. Artiñano,
S. Arana

Euskaltzaindia

- 1919an sortu zuten lau diputazioek

Baina Okondoko Jose Paulo Uribarrik eskatu zuen lehengo aldiz 1832.
Geroago beste batzuk:
J.F. Aizkibel, A. Abadia,
J. Duvoisin, A. Artiñano,
S. Arana

T. Agirre, J. Blaise, J. Agerre, P. Broussain, J.B. Eguzkitza, E. Intzagarai, P. Lhande eta R. Olabide

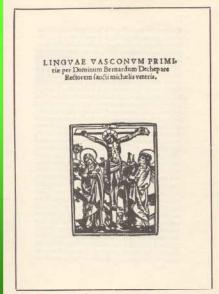
- 28 euskaltzain oso eta hainbat urgazle
  - Egoitza Bilbon (K. Elizaldeko eskatuta)
  - Ordezkaritzak: Baiona, Donostia, Gasteiz eta Iruñean
  - Legez Euskal Herrian ofiziala den erakunde bakarra

KOLDO ELEIZALDE
(1878-1923)

Sailak

- *Jagon saila*
  - ✓ *Corpus*
  - ✓ *Euskalkiak*
  - ✓ *Sustapen batzordea*
  - ✓ *Euskararen Historia Soziala*
  - *Iker saila*

Iker saila

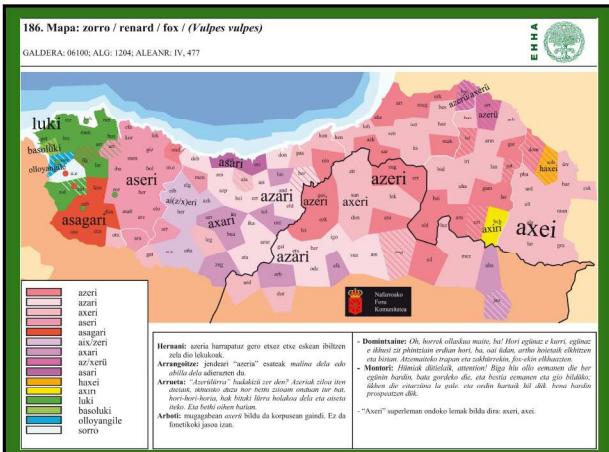
1. Hizteqiqintza:

1. OEH
  2. Hiztegia Batua
  3. Zientzia eta teknika hiztegia
  4. Euskal Hiztegi Historiko eta Etimologikoa

2. Gramatika

IRACVRTZELLAIRE. 17
nue bolab emasen deusau, han edicteen
muncade nleide aseñar la fabore, *ceren* emis-
carreas heba aguete dient lichenbühco o-
bree, eta enficez, cebant hutz que fala-
an agatic ete, badimdi ete, *ceren* lehen-
dise bartsaqunqun direla, eta bar bolader-
munti, ete, *ceren* etiñi equoige, eta
adiferentez, ete, *ceren* etiñi equoige.

Rasquid balaber reñia hada neitequeyza
efarucos mincado mude guizetura. Ce-
ren shndz abitza, eta diferentez mincado
cen etiñi etiñi, etiñi, etiñi, etiñi, etiñi,
yaksha, kofra, etiñi, etiñi, etiñi, etiñi,
papil, Biazcan, Cunpusan, Alaba-hera-
yan, eta betta canibiz, *ceren* Baraz erat-
tendu hebatca, eta barzaca se goaguia.
Baç haferetza, etabecetas famureza. Ba-
tac ilquenqun, etabecetas famureza.
Batac, hereta leitza, Baraz eritas leite-
za, Baraz illeferca heretaqasate.
Baraz, hereta, hereta, barrieda, Bates si-
tonem ferca, hereta, calduna. Finea han
hereta beber gulfara, yataca eta moldera.
Educa, hereta, hereta, hereta, hereta eti-
zataz bat, eta en farucoso amoncereza,
etet zezzen etiñi, etiñi, etiñi, etiñi, etiñi.

Iker saila

1. Hiztegigintza:

- 2. Gramatika
- 3. Dialektologia

(e.e.h.a)

- 4. Literatura
    - 1. Herri literatura
    - 2. Literatura ikerketa
    - 3. Literatura Corpusa

I R A C V R T L L E I L L E R 37
nec bilioz emaiten deraut, haur edirentzen
du neuraleide eta fabote, *ceren* enfile-
carrean behez egunetik, *ceren* haurra
bihiz, *ceren*, entzun haurra eta fala-
gin agertzea ere, beldurra, *ceren* lehenean
dina haskeazten direla, eta bas bedera
disfrutaleero, *ceren* ikatza equeiro, eta
are defenitutako dinko.

Beldurra, *ceren* haurra da hile maitapeko
etxeko ministroa gosainekoa. *Ceren*-
moldera moldea, eta differentzi minicas-
ken baizka cufial herrian. Nafarroa gar-
yasan, *Nafarroa* beheran, Cibercero, Lap-
urdin, Bizkaian, Guipuzcoan, Alaba-herri-
an, eta berantiaran, legezten Batza erri-
takoa, *ceren* haurra, *ceren* haurra, *ceren* haur-
ra, *ceren* haurra, erabatzen Gaurarreko,
Bataz, Iliquisko, *berretza*, Ialgutia, Bataz a-
rteka, berretza, *bataz*, Bataz eraitea ber-
retza, *ceren* haurra, *ceren* haurra, *ceren* haur-
ra, *ceren* haurra, *ceren* galduna. Finean las-
herreko haur guilarrak, angura era moldera,
Etxionean ekuaztun pieguak leguez eta ate-
turaz bar, eta ez eufaztun minarengarren,
oren erresumak biduzzitzen dira.

Bada ekipuribetzen denaz, beraren intzen-
te eten eta egiagoteko. *Ceren* lanetako haur-
ra, *ceren* haurra, *ceren* haurra, *ceren* haurra,

5. Onomastika

Izen bereziak ikertzen dituen zientzia:

- **Ponte izenak:** Aitor, Andere, Eneko, Aitziber,...
- **Deiturak:** Etxebarria, Eguzkitza, Gartzia, Agirre,...
- **Lekuak:** Laranjazubi, Gorrondatxe, Diliz...
- **Santu izenak:** Santi Mami ↔ San Mamés, Done Jakue ↔ Santiago,...
- **Exonimoak** (kanpoko izenak): Bordele (Bordeaux), Akize (Dax),...

Euskal ponte izenak

- Euskal izenen historia luzea, iluna eta gora-beherez josita dugu.

Ezagutzen ditugun euskal izen zaharrenak errromatar garaikoak dira.

Latinez idatzitako hilobietan ageri dira:

Batzuk euskarazkoak: Andere, Bele, Bihotz, Haritz, Eneko, Seniko...

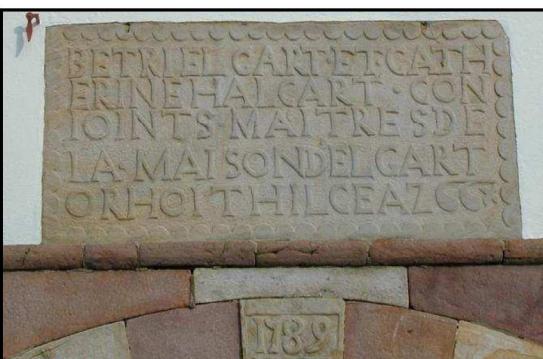
beste batzuk Europakoak: Aunia, Araia...

Beranduago, Erdi Aroko dokumentuetan euskal izen ugari ditugu:

Batzuk euskarazkoak:

Eneko, Gartzea, Hobeko, Otsanda, Unai...

Orbetriek kartixa etxekatxaren galdakateri
senar emazteak den lehastaldiak jabeak, oroit
hiltzeaz

Baina XVI. mendean Trenton kontzilio handia egin zuten.

Trentoko kontzilioan elizaren erregistroa sortu zuten:

- 1) Erregistroan administrazioa zibilaren hizkuntza erabiltza erabaki zen (gaztelania edo frantsesa)
  - 2) Santu izenak jartzera behartu eta ondorioz euskal izenak baztertu (Loiolako Eneko > Ignazio)
- Gomendatu zen jaiotze eguneko santu izena erabiltza

Urteak joan urteak etorri
eta izenak desagertzen joan ziren.
Askotan toponimoetan baino ez ziren gorde, eta
sarritan euskaldunok jadanik ulertzten ez
genituelako.

Santi Ander > Sandindere (San Andres, Sopela)
Enekuri (Enekoren hiria)...
Sant Jurgi > Santurtzi
Jandonekobe (Bilboko Santiago XVIII. mendean)

Euskal pizkundea

1897an Sabin Aranak euskal
izenen egoera tamalgarria
ikusita *Egutegi Bizkarrarra*
argitaratu zuen.

Bertan *Iñaki, Koldo, Miren,*
Agurtzane eta gaur egun
arruntak diren beste izen
asko proposatu zituen.

Hasiera ez zen xamurra izan.
1904an onartu zituen Elizak eta 1930ean
Erregistro Zibila.

- Gainera izen gehienak ezezagunak ziren:
Bai badakit hemen argitaratuten diran ixen euskeraztatuak euskaldun gutxien artean hartuko dutela harrera ona... baina egin behar da.
- *Kephas > Petrus > Peru / Pedro*
- *Kephas > Kepa*

Bilboko euskal izenak

• Urtea	Jaioak	Euskal izenak
• 1930	1.094	16 (%) 1,46)
• 1931	1.104	27 (%) 2,44)
• 1932	1.315	74 (%) 5,62)
• 1933	1.217	96 (%) 7,88)
• 1934	1.183	102 (%) 8,62)
• 1935	1.084	89 (%) 8,21)
• 1936	1.291	126 (%) 9,75)
• 1937	175	40 (%) 22,85)

Orozkoko izenak

• Urtea	Jaioak	Euskal izenak
• 1931	75	1 (%) 1,33)
• 1932	75	4 (%) 5,33)
• 1933	73	12 (%) 16,43)
• 1934	69	11 (%) 15,94)
• 1935	61	8 (%) 13,11)
• 1936	66	9 (%) 13,63)
• 1937	17	4 (%) 32,52)

1937an gauzak aldatu ziren.

1938ko Debekua.

"Debe señalarse también como origen de anomalías registrales la morbosa exacerbación en algunas provincias del sentimiento regionalista, que llevó a determinados Registros buen número de nombres que no solamente están expresados en idioma distinto al oficial castellano, sino que entrañan una significación contraria a la unidad de la Patria. Tal ocurre en las Vascongadas, por ej., con los nombres de Iñaki, Kepa, Koldobika y otros que denuncian indiscutible significación separatista.

(...) La España de Franco no puede tolerar agresiones contra la unidad de su idioma, ni la intromisión de nombres que pugnan con su nueva constitución política

•Se concede un plazo de 60 días (...) a los padres o representantes legales de interesados en inscripciones de nacimientos, que estuviesen viciados ... (ORDEN, de 18.V.1938), con el objeto de que puedan solicitar la imposición del nombre o nombres que hayan de sustituir a los declarados ilegales."

Art. 4. "El Juez procederá de oficio a tachar el nombre declarado ilegal, una vez que a instancia de parte o de oficio se haya impuesto al inscrito un nombre de los autorizados, haciendo referencia de esta Orden en el margen de las respectivas actas"

Orozko

Joseba Andoni

Nota: Por orden del
Ministerio de Justicia
quedó rectificado el nom-
bre por el de Jose Anto-
nio.

Orozco 12 Diciembre 1939

NOMBRE Y APELLIDOS (10)
José Abdon Andoni Belverín Esmeralda
Nota. Por orden del
Ministerio de Justicia
que en reemplazo del nom-
bre propuesto José Andoni
núm. 6
Davosa 12 Diciembre 1937
Atentamente B. E. S.

de
es-
po-
fi-
il

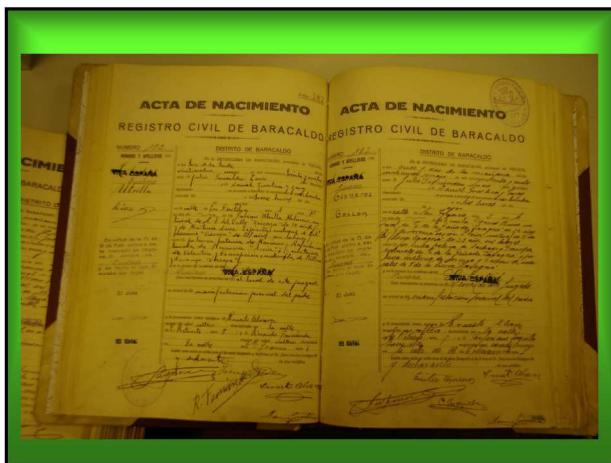
Gitar rbe. *Carácter natural de los
37 años, no laboral.
hijo (5) por línea paterna, de Pedro e
mujer de su amiga. Viven
la materna, de Alfonso y 74
años de sueta "Luisa" y el
y se le ponen los nombres de (6)*

Maria **VIA Espana**
Esta inscripción se practica en el fondo de este

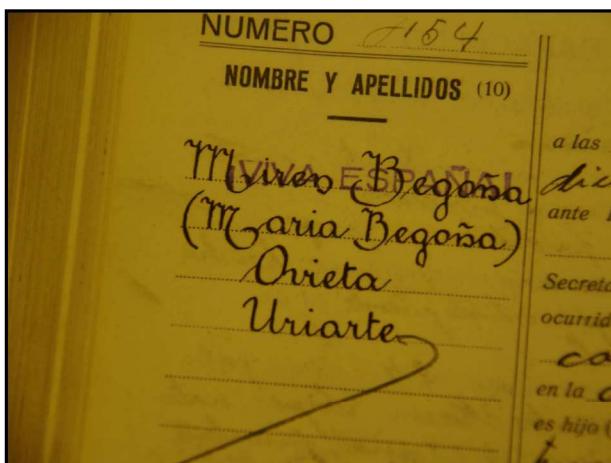
en virtud de (8) una manifestación perso-
nal.

Barakaldo
y la presencian como testigos D. Francisco S.

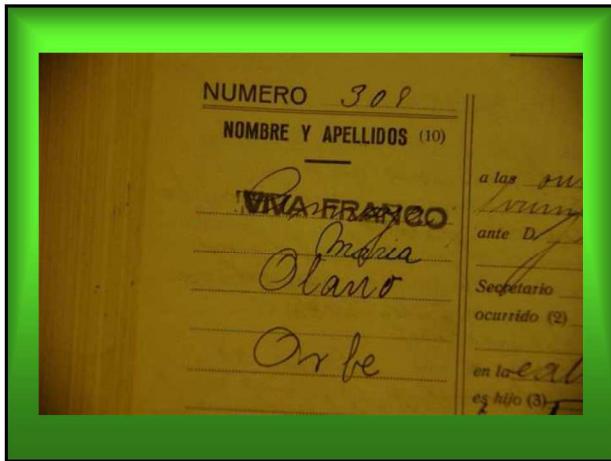
<p>NUMERO 870</p> <p>NOMBRE Y APELLIDOS (10)</p> <p>VIVIAN FRANCO Esther <i>(Fernández)</i></p> <p>Spumador</p> <p>Bornachos</p> <p>ANOTAR: En la página 17 de tomo V del Registro Civil de la ciudad, consta ins- crito el nacimiento de una señora Vivian Franco Fernández, nacida en Baracaldo, el año 1940, hija de Julio Fernández y Concepción Bernal. La aceciero el dia 12 de Septiembre de 1965, de mi novio José María Alonso, de Baracaldo, y de Luisa, de mil no recientes Santurce, que me dio</p>	<p>DISTRITO DE BARACALDO</p> <p>En la ANTEIGLESIA DE BARACALDO, provincia de VIZCAYA</p> <p>a las 11 horas y 45 minutos de Septiembre de 1965, de mi necesencia Entro a la Iglesia, ante El Señor Arzobispo de Tudela, Monseñor Francisco José Martínez y D. Juan Agustín, Juez.</p> <p>Secretario: ... se practicó e inscribió el nacimiento de un varón nacido el (2) ... a las 11 horas</p> <p>notariado de su acta en la calle de Arteaga, nº 16, 2º piso, es hijo (3) ... (4) ... (5) ... (6) ... (7) ... (8) ... (9) ... (10) ... Nombre de su madre: Vivian Franco Fernández, situación: casada Residencia: Baracaldo, nº 12 de Septiembre, 1º piso, sueldo: 5000 lugar: Residencia de D. Pedro Ibarra, institución: Residencia de D. Pedro Ibarra, profesión: Administrador, apellido: Ibarra, nombre: Pedro, apodo: Pedro, cognome: Ibarra, fecha: 12 de Septiembre de 1965</p> <p>y se le piden los nombres de sus padres: M. García (<i>Fernández</i>)</p> <p>Esta inscripción se practicó en (7) el total de sus gastos</p> <p>en virtud de (8) manifestación personal del juez</p> <p>y la presentaron como testigos D. Ernesto Obregón, mayor de edad, testero, domiciliado en La calle de El Robledo, nº 1; y D. Eusebio Arguello</p>
--	--

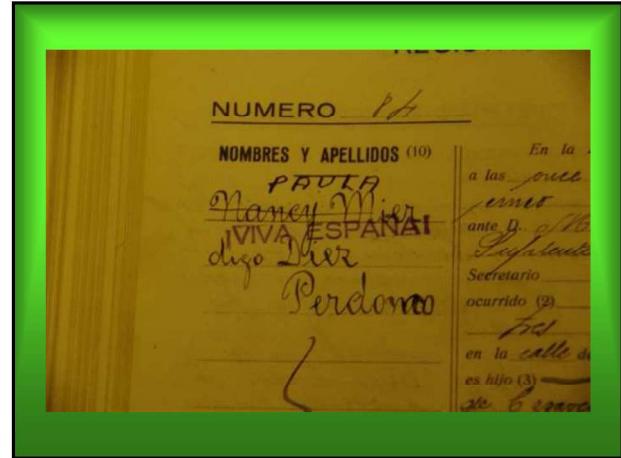
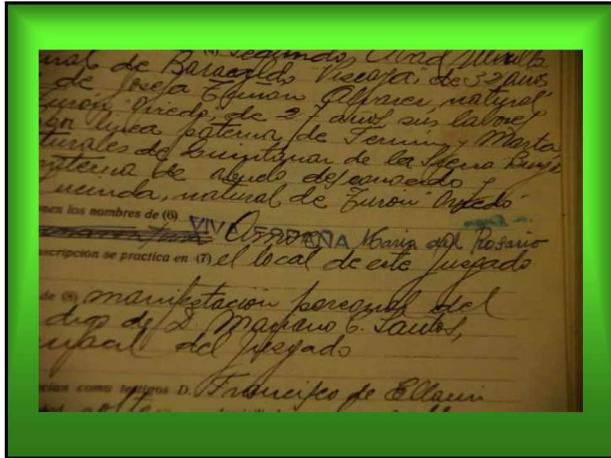
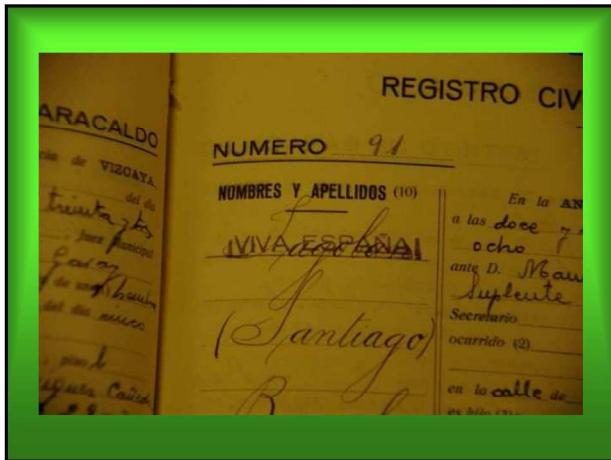
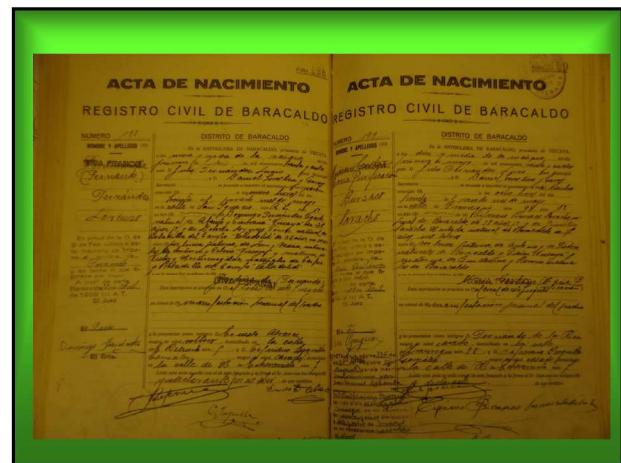
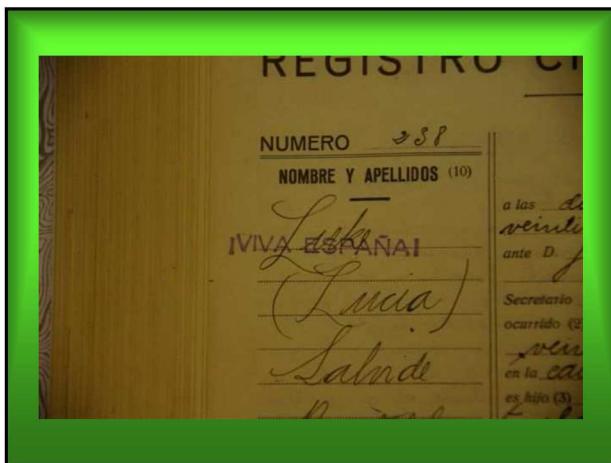
...nas en casa Villanueva, natural de 26 años, sus labores materna, de 18 años, feminina Baracaldo y Playa "Olala" y marido i "Playa" natural de Baracaldo
(6) **Joséfa Gómez** (José Antonio) nació en (7) el local de este Juzgado i manifestación personal del madre

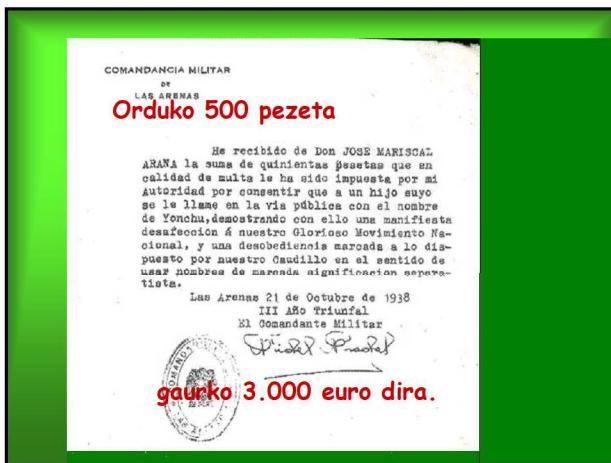

NUMERO 335
NOMBRE Y APELLIDOS (10)
M. Vives Begón
Ana María Zaballa Olavarria
a las diez ante D.
Secretario ocurrido (2)
en la calle es hijo (3)

...ia Bautista Zubizuri, natural de S. S. de Vizcaya de 32 años, sus labores nieto (5) por linea paterna de Juan y de Gu natural de Bilbao "Vizcaya" y Baracaldo linea materna de Carlina y Vicente iales del S. S. del Valle y Baracaldo y se le ponen los nombres de (6) **M. Vives Begón** (Rosario) Esta inscripción se practica en (7) el local de este juzgado en virtud de (8) manifestación personal del p

Diktadura garaiko zenbait pasadizo

1957an Amaia > *Maria Fin*

1970ean Iruñeko epaile batek Amaia inskribatzea debekatu zuen:

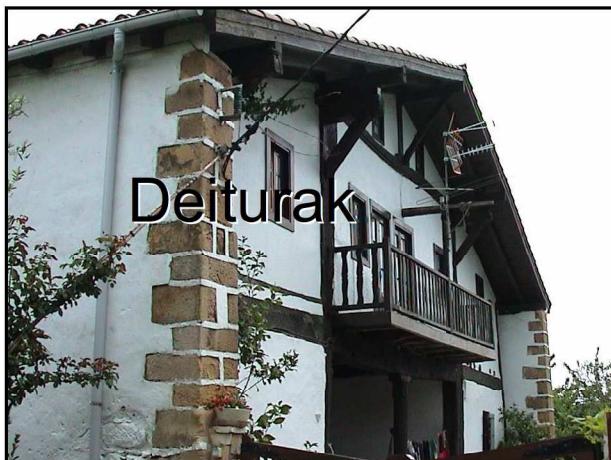
Considerando, que el vocablo *Amaia* es **extragavante(...)** **irreverente**, supondría una afrenta al credo y sentimiento religioso católicos; apellido propio de gitanos, de confusa identificación de persona (...) que induciría a error de sexo (!!!)

1971tetik aurrerako bidea.
Euskal izenaren bizkundea eta hedatzea,
Europako salbuespena

J. M. Satrustegiren *Euskal Izendegia*-ren lehenengo argitapena.
Legedia gainditzekeo zirrikitez baliatu eta Andra Mariak eta izen zaharrez bete zuen.

Gaur egungo egoera

- Euskal Herrian bertako izen jator gehien erabiltzen den euskaldea da Europan
- Gaur egun izenak exportatzent ditugu: *Ainhoa, Iker*.

- **Deiturak**
Munduan era desberdinak daude:
  - **Europakoak (Ekialdekoa, saxoiena, Erresumakoa):**
Ponte izena(k) +XXX+ deitura: *Nicolas Sarkozy*
  - **“Ekialdeko” (Afrika eta Asia):**
Deitura (familia izena) + ponte izena: *Mao Zedong*.
  - **Musulmanen sistema:**
Izena+*ibn/bin*+familia izena: *Said ibn Auita (Benikasi)*
  - **Munduko beste sistemak:**
–Txina 2852 k.aurrean sortua. Japon XIX. mendean sortu zen
  - **Deiturarik gabeko herriak:**
–Islandia Tibet, Birmania...

- Deiturak European
  - European XVI. mendean finkatu zituen elizak.
  - Filipinetan Espainiak.
  - Lau eredu nagusi daukagu European:
    - Patronimikoak: *Anderson, McAndreu, O'Connor, Lopitz, Martinez,...*
    - Ezizenak: *Otsoa, Lope, Gartzia...*

Deiturarek gabeko herriak, Islandia

- Patronimikoa erabiltzen da
- *Karl Johansonen* seme-alabak: *Karlsdottir, Karlson*.
- *Demagun hiru seme dituela, Johan, Peter eta Erik.*
- *Johan Karlsson-enak: Johanson eta Johandottir*
- *Peter Karlsson-enak: Peterson eta Peterdottir*
- *Erik Karlosson-enak: Erikson eta Erikdottir*
- Ondorioz, Karl Johanson-en lobak:
Johanson, Johandottir, Peterson, Peterdottir, Erikson eta Erikdottir

- Deiturak
  - European XVI. mendean finkatu zituen elizak
  - Lau iturri nagusi daukagu European:
    - **Patronimikoak:** *Anderson, McAndreu, O'Connor, Lopitz, Martinez,...*
    - **Ezizenak:** *Otsoa, Lope, Gartzia...*
    - **Lanbideak:** *Schmitt, Chang, Herrero*
    - **Toponimoak:** *Etxebarri, Bilbao*

- Deiturak
  - Munduan era desberdinak daude.
  - European XVI. mendean finkatu zituen elizak
  - Lau eredu nagusi daukagu European:
    - Patronimikoak: *Anderson, McAndreu, O'Connor, Lopitz, Martinez,...*
    - Ezizenak: *Otsoa, Lope,...*
    - Lanbideak: *Schmitt, Chang, Herrero*
    - Toponimoak: herri eta etxe izenak

Euskal Herriko deiturak

- Hiru eredu daukagu
  - Itsasaldeko EH: Bizkaia, Gipuzkoa, Iparraldea, Nafarroa erdia eta Arabako iparraldea
  - Mediterraneoko EH: Arabako lautada, Estellerria
  - Euskal Herri erdalduna.

Itsasaldeko Euskal Herria

- Deiturak etxe izenetatik hartu dira.
  - Inon baino ugariagoak
  - Askotan jatorria adierazten dute
- Sailkapena
  - Etxea eraiki aurreko izena: *Aresti, Elorriaga, Landa, ...*
  - Etxearen ezaugarrikoak: *Etxebarri, Telligorri*
  - Kokapena: *Agirre, Zubiaur,...*
  - Jabea: *Mitxelena, Arotzarena*
  - Bestelakoak. *Diliz, Goñi*

Mediterraneoko Euskal Herria

- Toponimo eta patronimikoz osatutako deitura: *Diaz de Arkaia, Lopez de Eulate,..*

Euskal Herri erdalduna

- Gaztelako erresumako sistema edo sistemak erabili izan ziren.
  - Lanbideak: *Molinero, Herrero...*
  - Toponimoak: *Corcueras, Llaguno...*
  - Patronimikoak: *López, Martínez...*
  - Ezizenak: *García..*
  - Patronimiko+toponimoa: *Gonzalez de Viñaspre.*